

KDV DAHİL OLAN ALACAK SENETLERİNDE REESKONT UYGULAMASI

GİRİŞ

Vergi Usul Kanunu'nun 281 ve 285'inci maddelerinde senede bağlı alacak ve borçların reeskonta tabi tutulabileceği belirtilmiştir. Uygulamaya ilişkin usul ve esaslara yönelik vergi idaresi tarafından genel tebliğ bazında bir açıklama yapılmamış, sadece 238 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde uygulanacak reeskont oranı konusunda açıklamalarda bulunulmuştur.

Senede bağlı alacak ve borçların reeskonta tabi tutulması uygulamasında bir çok sorunla karşılaşmış ve bu sorunlar genellikle mukteza düzeyinde açıklamalarla giderilmeye çalışılmıştır. Uygulamada karşılaşılan sorunlardan biri de katma değer vergisi dahil olarak alınan alacak senetlerinin reeskonta tabi tutulmalarında katma değer vergisi için de reeskont hesaplanıp hesaplanamayacağıdır.

Biz bu yazıda, idarenin, katma değer vergisi için şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılabilmesi yönündeki açıklamasından sonra, mal veya hizmet satışlarında katma değer vergisi dahil tutar üzerinden alacak senedi alınması ve dönem sonunda bu senedin vadesinin gelmemiş olması halinde katma değer vergisi dahil tutar üzerinden reeskont hesaplanıp hesaplanmayacağını tartışacağız.

I. ALACAK SENETLERİ REESKONTU HAKKINDA GENEL BİLGİ

1 Seri Numaralı Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği'nde, işletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanmasının ve gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hasılat, gelir ve karların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılmasının, dönemsellik ilkesinin bir gereği olduğu belirtilmiştir.

Vergi sistemimizde de dönemsellik ve tahakkuk ilkeleri benimsenmiştir. Bu durum, Gelir, Kurumlar ve Vergi Usul Kanunları'nın muhtelif maddelerinde belirtilmektedir. Vergi sistemi ve muhasebe uygulamalarında dönemsellik ilkelerinin kabul edilmesi, senede bağlı alacak ve borçların reeskonta tabi tutulabilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Vergi sisteminde ve Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde benimsenmiş olan dönemsellik ilkesinin bazı sonuçları bulunmaktadır. Bunlar;

1. Genel olarak bir hasılat unsurunun, belli bir dönemin kazancının tespitinde dikkate alınabilmesi için bu hasılat unsurunun anılan döneme ait olması,

2. Yine bir gider unsurunun ilgili dönem kazancının tespitinde olumsuz unsur olarak dikkate alınabilmesi için, bu giderin de ilgili döneme ait olması gerekmektedir.¹

Bir alacak veya borcun reeskonta tabi tutulması için gerekli ve en önemli şart, alacak veya borcun iktisadi işletme bünyesinde doğmuş olması gereğidir. Bir alacak ya da borcun reeskonta tabi tutulabilmesi için söz konusu alacağın gelir yaratıcı ya da hasılat unsuru, keza borcun da maliyet veya gider unsuru olması gerekmektedir. Çünkü, reeskont işleminin mantığı gelir ya da hasılat veya maliyet ya da gider etkisi birden fazla yıla sirayet eden alacak ve borçların dönemsellik ilkesi gereği ait oldukları döneme mal edilmesidir.²

Bir alacağın reeskonta tabi tutulabilmesi için gerekli olan, alacağın gelir yaratıcı ya da hasılat unsuru olması şartı, doktrinde ve vergi uygulamalarında genel kabul görmüş düşüncelerden biridir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, senede bağlı alacakların reeskonta tabi tutulmasının temel nedeni vergi sistemimizde ve muhasebe uygulamalarında dönemsellik ilkesi ile tahakkuk esasının kabul edilmiş olmasıdır.

Bir mal satışı yapıldığı anda bu satış sonucunda tahsilat yapılmamış olsa bile, tahakkuk ilkesi gereği gelir kaydı yapılmaktadır. Bu satış sonucunda alıcıdan alınan senet mukayyet değeri ile kayıtlara intikal ettirilmektedir. Bu satış işlemi ile işletmenin likit kıymetlerinde bir artış olmamaktadır, yani işletme herhangi bir tahsilat yapmamaktadır. Alınan senedin vadesi gelecek hesap döneminde doluyorsa, satışın yapıldığı tarihte mukayyet değeri ile gelir kaydı yapılan senedin dönem sonunda değerlendirme günü değerine indirgenmesi gerekmektedir. İşte bu indirgeme işlemi reeskont olarak adlandırılmaktadır.

Bu açıklamalar bize göstermektedir ki, bir alacak senedinin dönem sonunda reeskonta tabi tutulabilmesi, o senedin bir gelir ya da hasılat unsurunu içeriyor olmasını gerektirmektedir.

Diğer taraftan, bir alacak ve borcun reeskonta tabi tutulabilmesi, o alacak ya da borcun senede bağlı olması, bu senedin bir vade içeriyor olması ve değerlendirme günü itibariyle vadenin henüz dolmamış olması şartlarına bağlıdır. Ayrıca, dönem sonu itibariyle alacak senedinin işletmenin aktifinde, borç senedinin ise işletmenin pasifinde kayıtlı olması gerekmektedir. Ancak, değerlendirme günü itibariyle teminata veya tahsile verilmiş olan alacak aktifte kayıtlı olma şartı bozulmuş olmamaktadır.

Alacak senetlerinin reeskonta tabi tutulması dönem kazancını doğrudan etkilemektedir. Reeskont işlemi ile senede bağlı alacağın değerlendirme ölçüsü değişmektedir. Vergi Usul Kanunu'nun 281'inci maddesine göre, alacağın değerlendirme ölçüsü mukayyet değerdir. Ancak aynı maddenin ikinci fıkrası hükmü gereğince, senede bağlı alacakların reeskonta tabi tutulması bu tür alacakların değerlendirme ölçüsünü tasarruf değeri şekline dönüştürmektedir.

Senede bağlı alacağın değerlendirme günü itibariyle mukayyet değeri ile tasarruf değeri arasındaki fark "reeskont faiz gideri" olarak muhasebeleştirilmekte ve dönem kazancı hesaplanan reeskont tutarı kadar azalmaktadır. Bu durumda, katma değer vergisi dahil olarak alınan alacak senetlerinin toplam tutarı üzerinden reeskont hesaplanması dönem kazancını doğrudan etkileyecektir. Bu nedenle bu konunun açıklığa kavuşturulması büyük önem arz etmektedir.

¹ AYZ, Garip; SÖNMEZ, Erdal; Dönem Sonu İşlemleri 2002, Tesmer Yayınlar Ocak 2002, Sayfa 13.

² AYZ, Garip; SÖNMEZ, Erdal; a.g.e., Sayfa:14.

Bu tartışma da esas itibariyle reeskonta tabi tutulacak KDV'li alacak senedindeki katma değer vergisinin gelir yaratıcı bir unsur olmadığı ve hasılat olarak kaydedilmediği ve bu nedenle reeskonta tabi tutulamayacağı noktasında birleşmektedir. Aynı tartışma daha önce, şüpheli ticari alacak karşılıklarında da yaşanmaktaydı. Ancak, bu sorun 334 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği³ ile açıklığa kavuşturulmuştur.

İdarenin katma değer vergisi için şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılabilceği yönündeki açıklamasından sonra, senedin katma değer vergisine isabet eden kısmı için reeskont ayrılıp ayrılamayacağıın yeniden yorumlanması gerekmektedir.

II. KDV İÇİN ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI AYRILABİLECEĞİ YÖNÜNDE İDARENİN GÖRÜŞÜ

Muhtelif muktezalarda farklı görüşler bildirilmesine rağmen ilk zamanlarda vergi idaresi de şüpheli ticari alacak uygulamasında, alacağın daha önce hasılat olarak kayıtlara intikal ettirilmesi gerektiği görüşünü benimsemekteydi. Nitekim bu görüş 284 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde⁴ belirtilmekteydi.

4503 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesi ile Vergi Usul Kanunu'na geçici 24'üncü madde eklenmiştir. Söz konusu madde ile 17 Ağustos 1999 ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde meydana gelen depremlerin etkili olduğu Marmara Bölgesi'nde faaliyet gösteren kişilerle iktisadi ve ticari ilişkide bulunan mükelleflerin alacaklarının tahsilinde ortaya çıkan imkansızlıkların tevsikiyle ilgili olarak Vergi Usul Kanunu'nun 323'üncü maddesinde belirtilen şartlar bu olaya münhasır olmak üzere hafifletilmiştir.

Vergi Usul Kanunu'nun geçici 24'üncü maddesine ilişkin usul ve esasları belirleyen 284 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde, şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi için gerekli şartlar sıralanmış ve bu şartların biri olarak da **alacağın ilgili yılın kayıtlarına bir gelir unsuru olarak girmiş, bir başka ifade ile hasılat kaydedilmiş** ve katma değer vergisi beyannamelerinde beyan edilmiş olması gerektiği belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi deprem felaketi nedeniyle şüpheli ticari alacak uygulaması şartlarının hafifletildiği 284 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde bile "alacağın ilgili yılın kayıtlarına bir gelir unsuru olarak girmiş bir başka ifade ile hasılat kaydedilmiş olması şartı" aranmıştır. Bu durum bize açıkça göstermektedir ki bir alacağın karşılık ayırmak suretiyle zarara atılabilmesi ancak ve ancak o alacağın daha önce hasılat olarak kayıtlara intikal ettirilmiş olması halinde mümkündür.⁵

Ancak Maliye Bakanlığı 334 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile bu fikrini değiştirmiş ve katma değer vergisi için şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılabilceğini söylemiştir. Söz konusu tebliğin V'inci bölümünde konuyla ilgili yapılan açıklama aynen şöyledir.

³ 334 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, 05.05.2004 tarih ve 25453 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁴ 284 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, 05.02.2000 tarih ve 23955 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵ KARTALOĞLU, Emre; KDV İçin Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı Ayrılabilceği Yönündeki Açıklama Sonrasında Verilen Sipariş Avanslarında Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı Tartışması, Maliye Sigorta Yorumları Dergisi, Sayı:419, Sayfa:79.

“Vergi Usul Kanunu’nun 323’üncü maddesinde bir alacağın şüpheli alacak olarak değerlendirilmesinde aranılan şartlar gösterilmiştir.

Katma değer vergisi, ekonomik faaliyetlerin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan ve işletmenin alışları sırasında ödediği, işletme alacaklarının bir unsurunu teşkil eden ve doğrudan doğruya mal (veya hizmet) tesliminden (veya ifasından) kaynaklanan bir alacaktır.

Bu itibarla, katma değer vergisinden kaynaklanan alacak için şüpheli alacak karşılığı ayrılabilmesi; yukarıdaki madde hükmünde yer alan şartların mevcut olması, alacağın ilgili dönem kayıtlarına girmesi ve katma değer vergisi beyannamelerinde beyan edilmesi halinde mümkün olacaktır.”

Görüldüğü gibi tebliğde yapılan açıklamada, Vergi Usul Kanunu’nun 323’üncü maddesine atıf yapılmış ve tahsil edilemeyen katma değer vergisi için karşılık ayrılabilmesi aynı maddede sayılan şartların mevcudiyetine bağlanmıştır.

Yapılan bu açıklamaların katma değer vergisi dahil olarak alınan alacak senetleri reeskontu açısından da geçerli olduğu düşünülebilir mi? Başka bir deyişle, şüpheli ticari alacak karşılığı açısından hasılat kaydetme gerekliliğinden vazgeçmiş olan vergi idaresinin aynı tutumu alacak senetleri reeskontunda da benimsediği düşünülebilir mi?

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Vergi idaresi, 334 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yıllardır tartışma konusu yapılan ve bir türlü çözüme kavuşturulmayan bir konuyu açıklığa kavuşturmuştur. Söz konusu tebliğde yapılan açıklamanın, Vergi Usul Kanunu’nun 323’üncü maddesinde değişiklik yapan 30.12.1980 tarih ve 2365 sayılı Kanun’un gerekçesinde yer alan, *“karşılık ayrılmak suretiyle, zarara intikal ettirilecek alacağın ticari ve zirai faaliyetin elde edilmesi veya idame ettirilmesi ile ilgili olması, diğer bir deyişle alacağın daha önce hasılat hesaplarına intikal ettirilmiş bulunması gerektiği ”* açıklamasına uygun olmadığı ve bu yüzden hatalı olduğu iddia edilebilir.

Ancak, tebliğde yapılan açıklamaları esas alarak, vergi idaresinin, reeskont uygulanabilmesi için söz konusu alacağın gelir yaratıcı ya da hasılat unsuru olması gerektiği düşüncesinden vazgeçmiş olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu yönde bir yorumlama yapmak tebliğ hükümlerini genelleştirmek ve dönemsellik ilkesi ile tahakkuk esasını hiçe saymak anlamına gelecektir.

334 seri numaralı Vergi Usul Genel Tebliği’ndeki açıklamaya benzer bir açıklama, alacak senetleri reeskontu için de yapılmadığı sürece, senedin katma değer vergisine isabet eden kısmı için reeskont hesaplanması mümkün değildir.

Ayrıca, Maliye Bakanlığınca çıkarılan 1993/1 sayılı İç Genelge’de reeskont uygulaması yapılabilmesi için, vadesi gelmemiş alacağın tahakkuk esas gereğince hasılat olarak kayıtlara intikal ettirilmesi, gerektiği açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu iç genelge de bizi, senedin katma değer vergisi tutarına isabet eden kısmı için reeskont hesaplanmaması gerektiği sonucuna ulaştırmaktadır. Söz konusu iç genelgenin konuya ilişkin kısmı aynen aşağıya alınmıştır.

“Öte yandan, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 281. maddesi hükmü gereğince, alacak senetlerinin reeskonta tabi tutulabilmesi için, vadesi gelmemiş alacağın tahakkuk esası gereğince hasılat olarak kayıtlara intikal ettirilmesi ve işletme için gerçek bir alacak mahiyeti kazanmış olması gerekmektedir. Bu ise, satışa konu mal veya hizmet işleminin fiili olarak gerçekleştiğini gösterir fatura ya da perakende satış fişi düzenlenerek hasılat kaydının yapılması ve tahakkuk eden alacağın senede bağlanması ile mümkündür.”

Bütün bunların da ötesinde katma değer vergisi için reeskont hesaplanamayacağı fikrini güçlendiren, çok önemli, bir başka düzenleme bulunmaktadır. Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 58'inci maddesinde, mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan katma değer vergisinin, gelir ve kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde gider olarak kabul edilmeyeceği belirtilmiştir. Katma değer vergisi dahil tutar üzerinden alacak senedi alınması ve bu senette yazılı tutarın tamamının reeskonta tabi tutularak bulunan reeskont faiz giderini sonuç hesaplarına intikal ettiren bir mükellef, hesaplanan katma değer vergisinin bir kısmını gider hesaplarına intikal ettirmiş olacaktır. Bu durum ise Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 58'inci maddesi hükmüne aykırı düşmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalardan şu sonuç çıkarılmalıdır. Yapılan ticari işlemler sonucunda, katma değer vergisi dahil tutar üzerinden alacak senedi alınması halinde, reeskont hesaplaması yapılırken katma değer vergisi hesaplama dışı bırakılmalıdır. Gerek bir alacak senedi için reeskont yapılmasının temel sebebinin senede bağlı alacağın gelir yaratıcı veya hasılat unsuru olması şartı, gerekse Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 58'inci maddesi hükmü, alacak senedin katma değer vergisine isabet eden kısmı için reeskont hesaplanamayacağını göstermektedir.

Emre KARTALOĞLU
Gelirler Kontrolörü

Adres :*Gelirler Kontrolörleri İstanbul Grup Başkanlığı*
Büyükdere Cad. No:189 Levent / İSTANBUL

Tel : *0 212 270 20 59*

Hesap No : *Akbank Levent Şubesi 83019*